

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04

ZESPÓŁ REALIZACJI

BADAŃ

INTERNET:

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04

621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17

<http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24

00 - 503 W A R S Z A W A

TELEFAX 629 - 40 - 89

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/59/99

SPOŁECZNA OCENA DEMOKRACJI I INSTYTUCJI POLITYCZNYCH

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, KWIECIEŃ '99

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

SPOŁECZNA OCENA DEMOKRACJI I INSTYTUCJI POLITYCZNYCH

- Większość ankietowanych (64%) uważa, że demokracja ma przewagę nad wszystkimi innymi formami sprawowania władzy, niespełna jedna piąta zaś (19%) jest przeciwnego zdania.

- Dwie piąte respondentów (41%) sądzi, że niekiedy rządy niedemokratyczne mogą być bardziej pożądane niż demokratyczne, nieco ponad jedna trzecia (36%) nie zgadza się z tą opinią.

- Pogorszyła się ocena funkcjonowania polskiej demokracji. Obecnie odsetek osób niezadowolonych ze sposobu, w jaki funkcjonuje ona w naszym kraju (62%), jest ponad dwukrotnie większy niż zadowolonych (28%).

- Większość badanych podziela pogląd, że nasz system polityczny nie jest zbyt dobry lub że jest zły i wymaga zasadniczych zmian (łącznie 61% wskazań). O tym, że istniejący w Polsce system polityczny jest dobry lub w zasadzie dobry przekonanych jest 31% respondentów.

- W stosunku do lutego nie zaszły istotne zmiany w ocenie działalności instytucji politycznych. Badani najlepiej oceniają działalność urzędu prezydenckiego (73% ocen dobrych), w zdecydowanie mniejszym stopniu aprobowana jest praca Senatu (35%) i Sejmu (30%).

Badanych poprosiliśmy o wyrażenie opinii na temat różnych aspektów demokracji jako formy sprawowania władzy¹. W pytaniach nie precyzowaliśmy, jak należy rozumieć pojęcie demokracji. Istniejący w Polsce przed rokiem '89 system polityczny określano jako „demokrację ludową” bądź „socjalistyczną”, stąd niektórzy ankietowani mogą rozumieć ten termin w kategoriach aksjologicznych (czyli mieć ogólne skojarzenia pozytywne lub negatywne), a nie opisowych, tzn. mogą nie zdawać sobie sprawy z istoty procedur demokratycznych. Być może rozumienie przez respondentów pojęcia demokracji nie pozostaje bez wpływu na ich odpowiedzi.

AKCEPTACJA ŁADU DEMOKRATYCZNEGO

Większość Polaków (64%) uważa, że demokracja ma przewagę nad wszystkimi innymi formami sprawowania władzy, niespełna jedna piąta zaś (19%) jest przeciwnego zdania. Zbliżona liczba (17%) respondentów nie ma wyrobionego poglądu na ten temat. Niemal od sześciu lat aprobatą demokracji jako sposobu rządzenia utrzymuje się w zasadzie na tym samym poziomie.

Tabela 1

Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że demokracja ma przewagę nad wszelkimi innymi formami rządów?	Wskazania respondentów według terminów badań				
	X '92	VI '93	V '95	X '97	III '99
	w procentach				
Tak	52	62	67	63	64
Nie	15	11	17	16	19
Trudno powiedzieć	33	27	16	21	17

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (106), 4-9 marca '99, reprezentatywna próba losowo-adresowa dorosłych Polaków (N=1065).

Cechy ankietowanych określające ich miejsce w strukturze społecznej, takie jak: płeć, wiek, wykształcenie i miejsce zamieszkania różnicują odpowiedzi na to pytanie. Kobiety, badani z wykształceniem podstawowym oraz mieszkańcy wsi częściej niż inni nie potrafią ustosunkować się do tej kwestii. Osoby lepiej wykształcone mają bardziej wykrystalizowane opinie na temat demokracji - w większości zgadzają się ze stwierdzeniem, że ma ona przewagę nad wszelkimi innymi formami rządów. Pogląd ten częściej podzielają mieszkańcy miast, zwłaszcza największych, niż wsi. Osoby starsze w nieco mniejszym stopniu niż młodsze skłonne są akceptować tezę o wyższości demokracji.

Jeżeli weźmiemy pod uwagę poglądy polityczne respondentów, to o przewadze demokratycznych form sprawowania władzy nieco częściej przekonane są osoby identyfikujące się z prawicą niż z centrum czy lewicą. Ze względu na poparcie dla konkretnych partii politycznych, pogląd ten podzielają przede wszystkim elektoraty UW i AWS. Potencjalni wyborcy UW to jednocześnie grupa o najbardziej wykrystalizowanych opiniach na ten temat. Teza o prymacie demokracji nad innymi formami rządów znajduje najwięcej przeciwników wśród wyborców PSL.

Tabela 2

Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że demokracja ma przewagę nad wszelkimi innymi formami rządów?	Potencjalne elektoraty partii i ugrupowań politycznych				
	UW	AWS	SLD	PSL	Nie zamierzający głosować
	w procentach				
Tak	88	79	66	58	59
Nie	10	11	23	29	18
Trudno powiedzieć	2	10	10	13	23

Mimo że wyraźna większość ankietowanych przekonana jest o wyższości rządów demokratycznych, jedynie nieco ponad jedna trzecia (36%) uważa, że jest to reguła bez wyjątków. Dwie piąte respondentów (41%) zgadza się ze stwierdzeniem, że czasami rządy niedemokratyczne mogą być bardziej pożądane niż demokratyczne.

Tabela 3

Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że niekiedy rządy niedemokratyczne mogą być bardziej pożądane niż rządy demokratyczne?	Wskazania respondentów według terminów badań								
	X '92	VI '93	XI '93	V '95	IX '95	X '95	XI '96	X '97	III '99
	w procentach								
Tak	36	45	45	47	44	35	46	38	41
Nie	26	26	29	32	30	41	31	38	36
Trudno powiedzieć	38	29	26	21	26	24	23	24	23

O ile odpowiedzi na pytanie o wyższość demokracji nad innymi formami rządów uzależnione są od wieku, wykształcenia i miejsca zamieszkania, o tyle warunkowa akceptacja władzy autorytarnej nie wykazuje tego rodzaju zależności.

Tabela 4. Współczynniki korelacji *r* Pearsona

Cechy społeczno-demograficzne respondentów	Demokracja ma przewagę nad wszelkimi innymi formami rządów	Niekiedy rządy niedemokratyczne mogą być bardziej pożądane niż rządy demokratyczne
Wiek	0,20*	0,02 nieistotny
Wykształcenie	0,25*	0,02 nieistotny
Miejsce zamieszkania	0,17*	0,01 nieistotny

* Istotność na poziomie $p=0,001$

Pogląd, że istnieją sytuacje, w których rządy autorytarne są bardziej skuteczne, w największym stopniu aprobuje, co raczej zaskakujące, osoby wykształcone. Spośród wyróżnionych przez nas kategorii wykształcenia ankietowani legitymujący się dyplomem wyższej uczelni najczęściej zgadzają się z opinią, że niekiedy władza niedemokratyczna jest bardziej pożądana niż demokratyczna. W tej grupie odsetek odpowiedzi „trudno powiedzieć” jest najniższy. Pozwala to sądzić, że pojęcie demokracji jest różnie rozumiane przez ankietowanych, zależnie od poziomu ich wykształcenia. Niewykrystalizowane poglądy na ten temat najczęściej mają osoby najslabiej wykształcone (o czym świadczy duża liczba wskazań „trudno powiedzieć”).

ALIENACJA POLITYCZNA

Sprawne funkcjonowanie demokracji jest niemożliwe, jeśli obywatele nie utożsamiają się z tym ustrojem. Po raz pierwszy, odkąd zadajemy przedstawione niżej pytanie, odsetek respondentów uważających, że dla ludzi takich jak oni ważne jest, czy rządy są demokratyczne czy nie, przeważa nad odsetkiem osób sądzących, że to nie jest istotne. Może to oznaczać, że wyraźniejsza staje się identyfikacja z wartościami leżącymi u podstaw systemu politycznego w Polsce.

Do wyalienowanych należą przede wszystkim ci badani, którzy źle oceniają własne warunki materialne; jednocześnie najczęściej nie mają wyrobionej opinii na ten temat. Do osób nie mających sprecyzowanego poglądu należą głównie niżej wykształceni, mieszkańcy wsi, a wśród grup zawodowych rolnicy i robotnicy niewykwalifikowani, a więc, ogólnie rzecz biorąc, ci, którzy nie zyskali na transformacji.

Tabela 5

Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza ze stwierdzeniem: dla ludzi takich jak ja nie ma w gruncie rzeczy znaczenia, czy rządy są demokratyczne czy niedemokratyczne?	Wskazania respondentów według terminów badań			
	X '92	VI '93	V '95	III '99
	w procentach			
Tak	44	44	45	41
Nie	36	40	45	45
Trudno powiedzieć	20	15	10	14

OCENA FUNKCJONOWANIA POLSKIEJ DEMOKRACJI

Napięcia społeczne, które miały miejsce w ostatnich miesiącach, mogły mieć wpływ na opinie o funkcjonowaniu polskiej demokracji. Obecnie odsetek niezadowolonych ze sposobu, w jaki funkcjonuje ona w naszym kraju, jest ponad dwukrotnie większy niż zadowolonych. Wyniki te są porównywalne z danymi z roku '95.

Tabela 6

Czy, ogólnie rzecz biorąc, jest Pan(i) zadowolony(a) czy też niezadowolony(a) ze sposobu, w jaki funkcjonuje demokracja w naszym kraju?	Wskazania respondentów według terminów badań						
	XI '93	V '95	X '95	XI '96	X '97	V '98	III '99
	w procentach						
Zadowolony(a)	36	24	30	44	40	41	28
Niezadowolony(a)	52	67	58	47	50	46	62
Trudno powiedzieć	12	9	12	9	10	13	10

Potwierdzeniem przedstawionych danych są odpowiedzi na kolejne pytanie, które świadczą o obniżeniu się stopnia akceptacji naszego systemu politycznego. W stosunku do ostatniego pomiaru zmalał (z 38% do 31%) odsetek respondentów aprobujących - z zastrzeżeniami lub bez - obecny ustrój w Polsce. Większość ankietowanych uważa, że nasz system polityczny nie jest zbyt dobry lub że jest zły (łącznie 61% wskazań). Poziom niezadowolenia jest zbliżony do odnotowanego w roku '95.

Tabela 7

Z którym z poniższych stwierdzeń zgadza się Pan(i) najbardziej?	Wskazania respondentów według terminów badań				
	I '89	X '95	IV '97	X '97	III '99
	w procentach				
Nasz system polityczny jest dobry i nie wymaga jakichkolwiek zmian	2	1	2	3	1
Nasz system polityczny jest w zasadzie dobry, lecz wymaga drobnych usprawnień	20	31	36	35	30
Nasz system polityczny nie jest zbyt dobry i wymaga wielu zmian	49	42	41	44	44
Nasz system polityczny jest zły i wymaga zasadniczych zmian	22	17	12	12	17
Trudno powiedzieć	7	9	9	6	8

Ocena polskiego systemu politycznego uzależniona jest od opinii na temat demokracji jako formy sprawowania władzy. Akceptacja ładu demokratycznego sprzyja aprobacie istniejącego w Polsce systemu politycznego. Wśród ankietowanych uważających, że demokracja ma przewagę nad wszelkimi innymi formami rządów, dwie piąte (40%) akceptuje obecny system, tzn. uważa, że jest on dobry lub w zasadzie dobry. Jednocześnie sądzi tak 17% badanych nie akceptujących tezy o wyższości demokracji. Respondenci, dla których nie ma znaczenia, czy rządy są demokratyczne czy niedemokratyczne, najczęściej zgadzają się z opinią, że nasz system polityczny nie jest zbyt dobry i wymaga zmian.

Tabela 8

Z którym z poniższych stwierdzeń zgadza się Pan(i) najbardziej?	Demokracja ma przewagę nad wszelkimi innymi formami rządów		Niekiedy rządy niedemokratyczne mogą być bardziej pożądane niż rządy demokratyczne		Dla ludzi takich jak ja nie ma w gruncie rzeczy znaczenia, czy rządy są demokratyczne czy niedemokratyczne	
	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie
	w procentach					
Nasz system polityczny jest dobry i nie wymaga jakichkolwiek zmian	2	0	0	3	0	2
Nasz system polityczny jest w zasadzie dobry, lecz wymaga drobnych usprawnień	38	17	27	40	26	37
Nasz system polityczny nie jest zbyt dobry i wymaga wielu zmian	45	50	48	44	45	46
Nasz system polityczny jest zły i wymaga zasadniczych zmian	12	30	22	12	24	12
Trudno powiedzieć	3	3	3	1	5	3

OCENA DZIAŁALNOŚCI INSTYTUCJI POLITYCZNYCH

Sprawne funkcjonowanie demokracji w dużym stopniu jest wypadkową pracy demokratycznie wybieranych instytucji. W naszych comiesięcznych sondażach przedstawiamy do oceny trzy z nich: urząd prezydenta, Sejm i Senat.

OCENA DZIAŁALNOŚCI PREZYDENTA

Urząd prezydencki jest najlepiej ocenianą instytucją polityczną w Polsce. W stosunku do lutego nie odnotowaliśmy istotnych zmian w postrzeganiu działalności prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego. Niemal trzy czwarte ankietowanych (73%) ocenia ją dobrze, a co szósty respondent - źle.

Tabela 9

Oceniana instytucja	Oceny	Wskazania respondentów według terminów badań												Zmiany III-II '99
		III '97	XII '97	VI '98	VII '98	VIII '98	IX '98	X '98	XI '98	XII '98	I '99	II '99	III '99	
w procentach														
Prezydent	dobra	58	71	74	75	74	80	74	75	73	74	73	73	0
	zła	30	18	19	15	16	14	16	15	18	17	16	17	+1

W tabeli pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”.

Cechy demograficzne i położenie materialne badanych nie wpływają w istotny sposób na ocenę działalności prezydenta. Spośród grup społeczno-zawodowych aprobatą prezydentury Aleksandra Kwaśniewskiego jest najwyższa wśród pracowników fizyczno-umysłowych (82% ocen dobrych), a najniższa - wśród kadry kierowniczej i inteligencji (59%).

Poglądy polityczne badanych i związane z nimi preferencje partyjne różnicują oceny urzędu prezydenckiego. Osoby identyfikujące się z lewicą częściej oceniają go dobrze niż

badani o orientacji centrowej czy prawicowej. Wśród potencjalnych wyborców SLD i PSL akceptacja sposobu sprawowania urzędu przez Aleksandra Kwaśniewskiego jest niemal powszechna. Działalność prezydenta dobrze ocenia ponad trzy czwarte elektoratu UW. Osoby deklarujące gotowość głosowania na AWS są najbardziej krytyczne: w tej grupie prezydent uzyskuje niespełna dwie trzecie ocen dobrych.

Tabela 10

Potencjalne elektoraty partii i ugrupowań politycznych	Ocena działalności prezydenta		
	dobra	zła	Trudno powiedzieć
	w procentach		
SLD	91	5	4
PSL	88	8	4
UW	78	10	12
AWS	65	28	7
Nie zamierzający głosować	66	21	13

OCENA DZIAŁALNOŚCI SEJMU I SENATU

W marcu odnotowaliśmy oznaki osłabienia, jeśli nie zahamowania widocznej w poprzednich miesiącach tendencji do stopniowego pogarszania się notowań parlamentu. Wprawdzie odsetek pozytywnych ocen działalności Sejmu zmniejszył się o 3 punkty, a Senatu - o 2 punkty (różnice w granicach błędu statystycznego), jednak odsetki ocen negatywnych pozostały na poziomie z lutego. Aprobata działalności Senatu jest nieco wyższa niż Sejmu, w obu przypadkach jednak oceny złe przeważają nad dobrymi.

Tabela 11

Oceniana instytucja	Oceny	Wskazania respondentów według terminów badań										Zmiany III-II '99
		III '97	XII '97	VIII '98	IX '98	X '98	XI '98	XII '98	I '99	II '99	III '99	
		w procentach										
Senat	dobra	35	39	42	46	47	48	50	40	37	35	-2
	zła	47	31	39	38	32	30	35	35	45	44	-1
Sejm	dobra	35	40	38	45	45	44	48	37	33	30	-3
	zła	51	39	47	42	40	41	41	45	54	54	0

W tabeli pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”.

Aprobacie pracy parlamentu sprzyja postawa prodemokratyczna. Zarówno Sejm, jak i Senat są dobrze oceniane głównie przez ankietowanych, którzy uważają, że demokracja ma przewagę nad wszelkimi innymi formami rządów, a zwłaszcza tych, którzy pogląd taki akceptują bezwarunkowo. Osoby, dla których nie ma znaczenia, czy rządy są demokratyczne czy niedemokratyczne, w mniejszym stopniu skłonne są akceptować pracę obu izb parlamentu.

Tabela 12

Ocena działalności	Demokracja ma przewagę nad wszelkimi innymi formami rządów		Niekiedy rządy niedemokratyczne mogą być bardziej pożądane niż rządy demokratyczne		Dla ludzi takich jak ja nie ma w gruncie rzeczy znaczenia, czy rządy są demokratyczne czy niedemokratyczne	
	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie
	w procentach					
Sejmu						
Dobra	77	13	38	50	37	57
Zła	62	24	46	33	45	44
Senatu						
Dobra	77	14	38	50	36	56
Zła	61	25	49	32	46	42
Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”.						

Aprobata działalności parlamentu wiąże się też z poglądami politycznymi i preferencjami partyjnymi badanych. Orientacja prawicowa sprzyja dobrej ocenie zarówno Sejmu, jak i Senatu, ankietowani o orientacji lewicowej w większości źle oceniają działalność parlamentu. Większość potencjalnych wyborców AWS oraz UW aprobuje działalność Sejmu i Senatu. W elektoracie SLD przeważa dezaprobata, natomiast wśród sympatyków PSL zdania o pracy Senatu są podzielone, a w opiniach o Sejmie nieznacznie przeważają złe oceny.

Tabela 13

Potencjalne elektoraty partii i ugrupowań politycznych	Ocena działalności Senatu		
	dobra	zła	Trudno powiedzieć
	w procentach		
AWS	68	21	11
UW	52	32	16
PSL	43	44	13
SLD	31	55	14
Nie zamierzający głosować	27	49	24

Tabela 14

Potencjalne elektoraty partii i ugrupowań politycznych	Ocena działalności Sejmu		
	dobra	zła	Trudno powiedzieć
	w procentach		
UW	61	36	3
AWS	61	30	9
PSL	42	50	8
SLD	26	65	9
Nie zamierzający głosować	19	60	21

★

★

★

Od ostatniego pomiaru pogorszyły się oceny istniejącego w naszym kraju systemu politycznego i polskiej demokracji, jednocześnie jednak nie uległ zmianie stopień przywiązania respondentów do demokratycznych wartości. Można przypuszczać, że to pogorszenie ocen wynika raczej z krytycznej oceny bieżącej sytuacji politycznej, a nie z kryzysu wiary w demokrację.

Opracował
Michał WENZEL

A N E K S

Tabela 1. Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że demokracja ma przewagę nad wszelkimi innymi formami rządów?

(%)

	Zdecydowa- nie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowa- nie nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	15	49	16	3	17	1065
Płeć						
Mężczyźni	18	50	15	4	12	505
Kobiety	12	49	17	2	20	560
Wiek						
18-24 lat	12	54	16	5	12	152
25-34	14	58	16	1	10	187
35-44	19	49	15	4	12	219
45-54	18	45	18	3	16	199
55-64	15	47	19	2	18	135
65 lat i więcej	7	43	13	3	34	172
Miejsce zamieszkania						
Wieś	8	46	18	2	26	392
Miasto do 20 tys.	17	50	20	2	11	128
20 - 100 tys.	16	54	15	3	11	223
101 - 500 tys.	19	48	15	6	13	196
501 tys. i więcej mieszk.	23	53	13	3	8	125
Wykształcenie						
Podstawowe	10	43	16	3	29	325
Zasadnicze zawodowe	14	52	16	1	17	309
Średnie	17	54	16	5	8	344
Wyższe	27	47	19	3	4	87
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	25	49	15	7	3	67
Prac. umysł. niż. szczebla	23	51	18	3	5	102
Pracownicy fiz.- umysł.	9	52	21	2	16	97
Robotnicy wykwalifikowani	20	52	16	3	9	104
Robotnicy niewykwalifik.	19	37	19	0	25	52
Rolnicy	6	48	10	3	33	53
Pracujący na własny rach.	27	60	7	4	2	43
Bierni zawodowo						
Renciści	11	40	17	2	30	130
Emeryci	11	48	15	3	24	212
Uczniowie i studenci	19	56	15	8	3	72
Bezrobotni	8	65	14	1	12	87
Gospodynie domowe i inni	11	36	24	4	25	46
Pracuje w:						
sferze budżetowej	24	48	16	4	7	98
sekt. państw., publicznym	13	50	19	3	14	132
sp. własc. pryw. i państwa	16	63	13	3	7	79
sekt. pryw. poza rolnict.	21	49	17	4	9	192
prywatnym gośp. rolnym	7	48	10	3	32	60
Dochody na jedną osobę						
Do 275 zł	10	50	18	2	19	225
276 - 399	14	47	21	4	15	156
400 - 549	11	51	14	2	21	214
550 - 799	18	55	12	2	13	139
Powyżej 799 zł	27	46	16	6	6	111
Ocena własnych war. mater.						
Złe	10	46	19	3	22	375
Średnie	15	52	13	3	17	457
Dobre	20	51	17	3	9	232
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	14	39	8	11	27	64
Raz w tygodniu	14	51	17	2	16	592
Kilka razy w miesiącu	15	46	17	2	20	157
Kilka razy w roku	17	52	17	3	11	164
W ogóle nie uczestniczy	14	46	12	7	20	88
Poglądy polityczne						
Lewica	14	52	17	5	11	262
Centrum	14	51	21	1	12	288
Prawica	22	52	13	3	9	255
Trudno powiedzieć	8	43	12	3	34	259

Tabela 2. Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że niekiedy rządy niedemokratyczne mogą być bardziej pożądane niż rządy demokratyczne? (%)

	Zdecydowa- nie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowa- nie nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	7	34	29	7	23	1065
Płeć						
Mężczyźni	8	36	30	10	16	505
Kobiety	6	32	28	5	29	560
Wiek						
18-24 lat	8	29	32	6	24	152
25-34	5	36	33	9	17	187
35-44	9	39	29	9	15	219
45-54	9	38	24	4	24	199
55-64	9	37	24	7	23	135
65 lat i więcej	2	23	32	7	36	172
Miejsce zamieszkania						
Wieś	4	35	25	4	31	392
Miasto do 20 tys.	5	33	36	5	21	128
20 - 100 tys.	8	35	28	10	18	223
101 - 500 tys.	9	31	35	8	17	196
501 tys.i więcej mieszk.	13	34	25	12	16	125
Wykształcenie						
Podstawowe	3	30	25	3	39	325
Zasadnicze zawodowe	5	35	31	8	20	309
Średnie	10	35	32	10	14	344
Wyższe	16	41	24	13	7	87
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	17	34	25	10	14	67
Prac. umysł. niż. szczebla	7	40	33	11	9	102
Pracownicy fiz.- umysł.	3	41	33	4	18	97
Robotnicy wykwalifikowani	7	35	30	8	20	104
Robotnicy niewykwalifik.	10	37	29	1	23	52
Rolnicy	3	39	24	4	31	53
Pracujący na własny rach.	10	32	23	20	15	43
Bierni zawodowo						
Renciści	3	37	23	5	33	130
Emeryci	4	28	31	8	30	212
Uczniowie i studenci	18	21	35	7	19	72
Bezrobotni	8	36	32	5	19	87
Gospodynie domowe i inni	6	36	20	4	34	46
Pracuje w:						
sferze budżetowej	11	38	32	6	13	98
sekt. państw., publicznym	8	35	36	5	15	132
sp. właśc. pryw. i państwa	10	39	26	10	15	79
sekt. pryw. poza rolnict.	5	37	29	12	17	192
prywatnym gosp. rolnym	3	37	23	4	33	60
Dochody na jedną osobę						
Do 275 zł	8	37	28	5	22	225
276 - 399	2	47	24	5	22	156
400 - 549	10	31	34	6	20	214
550 - 799	4	28	32	15	22	139
Powyżej 799 zł	13	40	31	6	11	111
Ocena własnych war. mater.						
Złe	5	34	28	6	27	375
Średnie	8	34	29	7	22	457
Dobre	7	35	31	9	17	232
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	9	26	26	8	32	64
Raz w tygodniu	6	34	32	8	21	592
Kilka razy w miesiącu	9	28	26	5	32	157
Kilka razy w roku	7	43	30	4	16	164
W ogóle nie uczestniczy	10	35	16	14	25	88
Poglądy polityczne						
Lewica	8	43	28	6	14	262
Centrum	8	34	34	6	18	288
Prawica	9	31	35	14	12	255
Trudno powiedzieć	2	28	19	4	47	259

Tabela 3. Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza ze stwierdzeniem: dla ludzi takich jak ja nie ma w gruncie rzeczy znaczenia, czy rządy są demokratyczne czy niedemokratyczne? (%)

	Zdecydowa- nie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowa- nie nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	8	33	29	16	14	1065
Płeć						
Mężczyźni	9	31	32	18	11	505
Kobiety	8	34	27	15	17	560
Wiek						
18-24 lat	12	18	37	17	16	152
25-34	3	33	30	20	13	187
35-44	8	33	35	15	10	219
45-54	9	38	28	15	10	199
55-64	11	45	21	12	11	135
65 lat i więcej	8	28	23	17	24	172
Miejsce zamieszkania						
Wieś	10	36	24	9	21	392
Miasto do 20 tys.	6	37	33	12	12	128
20 - 100 tys.	7	33	31	21	8	223
101 - 500 tys.	8	26	35	21	11	196
501 tys.i więcej mieszk.	10	26	28	27	9	125
Wykształcenie						
Podstawowe	11	29	30	9	22	325
Zasadnicze zawodowe	9	34	29	13	15	309
Średnie	6	35	29	22	8	344
Wyższe	5	30	29	31	5	87
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	0	30	27	34	8	67
Prac. umysł. niż. szczebla	8	30	34	22	5	102
Pracownicy fiz.- umysł.	8	39	32	12	9	97
Robotnicy wykwalifikowani	13	29	36	10	12	104
Robotnicy niewykwalifik.	12	29	25	14	19	52
Rolnicy	7	39	25	8	20	53
Pracujący na własny rach.	10	23	27	31	8	43
Bierni zawodowo						
Renciści	10	41	20	12	17	130
Emeryci	8	34	24	16	18	212
Uczniowie i studenci	13	10	42	21	14	72
Bezrobotni	7	36	32	12	13	87
Gospodynie domowe i inni	1	37	33	10	20	46
Pracuje w:						
sferze budżetowej	9	30	33	21	7	98
sekt. państw., publicznym	9	35	33	14	9	132
sp. właśc. pryw. i państwa	5	35	32	17	11	79
sekt. pryw. poza rolnictw.	7	30	30	23	10	192
prywatnym gosp. rolnym	11	33	24	9	23	60
Dochody na jedną osobę						
Do 275 zł	8	35	30	8	19	225
276 - 399	10	48	21	11	11	156
400 - 549	8	31	33	16	12	214
550 - 799	6	28	32	27	8	139
Powyżej 799 zł	6	22	31	33	9	111
Ocena własnych war. mater.						
Złe	12	36	27	9	17	375
Średnie	6	32	29	18	15	457
Dobre	6	28	35	24	8	232
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	6	35	23	18	19	64
Raz w tygodniu	7	35	30	15	13	592
Kilka razy w miesiącu	8	31	28	18	15	157
Kilka razy w roku	11	30	33	16	10	164
W ogóle nie uczestniczy	13	22	26	19	20	88
Poglądy polityczne						
Lewica	9	35	31	14	11	262
Centrum	7	35	32	17	9	288
Prawica	8	27	31	27	7	255
Trudno powiedzieć	9	34	24	6	28	259

Tabela 4. Z którym z poniższych stwierdzeń zgadza się Pan(i) najbardziej? 1 - Nasz system polityczny jest dobry i nie wymaga jakichkolwiek zmian; 2 - Nasz system polityczny jest w zasadzie dobry, lecz wymaga drobnych usprawnień; 3 - Nasz system polityczny nie jest zbyt dobry i wymaga wielu zmian; 4 - Nasz system polityczny jest zły i wymaga zasadniczych zmian

(%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	1	30	44	17	7	1065
Płeć						
Mężczyźni	2	30	43	20	5	505
Kobiety	1	30	44	15	10	560
Wiek						
18-24 lat	0	29	51	16	4	152
25-34	3	28	54	11	4	187
35-44	0	36	45	15	3	219
45-54	2	30	37	26	5	199
55-64	1	32	39	19	8	135
65 lat i więcej	1	25	35	17	21	172
Miejsce zamieszkania						
Wieś	1	24	40	21	13	392
Miasto do 20 tys.	0	36	47	15	2	128
20 - 100 tys.	0	37	47	12	5	223
101 - 500 tys.	1	30	46	21	2	196
501 tys. i więcej mieszk.	4	32	42	14	9	125
Wykształcenie						
Podstawowe	0	28	38	18	16	325
Zasadnicze zawodowe	2	29	42	23	4	309
Średnie	1	30	53	12	3	344
Wyższe	1	44	37	12	6	87
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	0	35	49	10	6	67
Prac. umysł. niż. szczebla	1	34	54	9	2	102
Pracownicy fiz.- umysł.	0	29	55	14	2	97
Robotnicy wykwalifikowani	1	34	43	19	2	104
Robotnicy niewykwalifik.	0	26	39	29	6	52
Rolnicy	0	30	31	26	13	53
Pracujący na własny rach.	2	27	52	11	8	43
Bierni zawodowo						
Renciści	1	24	40	24	11	130
Emeryci	2	29	36	18	15	212
Uczniowie i studenci	3	34	42	19	2	72
Bezrobotni	3	29	52	11	5	87
Gospodynie domowe i inni	0	33	35	22	9	46
Pracuje w:						
sferze budżetowej	2	25	54	17	2	98
sekt. państw., publicznym	1	38	43	16	3	132
sp. właśc. pryw. i państwa	0	46	42	12	0	79
sekt. pryw. poza rolnict.	2	25	52	13	7	192
prywatnym gosp. rolnym	0	33	30	23	15	60
Dochody na jedną osobę						
Do 275 zł	0	29	40	24	7	225
276 - 399	1	21	48	24	6	156
400 - 549	0	29	54	11	7	214
550 - 799	2	39	42	10	7	139
Powyżej 799 zł	2	36	45	14	3	111
Ocena własnych war. mater.						
Złe	1	23	42	25	9	375
Średnie	1	31	45	15	7	457
Dobre	2	40	43	10	6	232
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	0	37	33	12	17	64
Raz w tygodniu	2	32	44	16	6	592
Kilka razy w miesiącu	1	24	48	21	7	157
Kilka razy w roku	2	28	49	15	7	164
W ogóle nie uczestniczy	0	29	30	28	13	88
Poglądy polityczne						
Lewica	1	24	49	24	2	262
Centrum	1	32	47	15	6	288
Prawica	3	45	38	11	3	255
Trudno powiedzieć	0	21	40	20	19	259

Tabela 5. Jak by Pan(i) ocenił(a) działalność prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego?
(%)

	Zdecydowa- nie dobrze	Raczej dobrze	Raczej źle	Zdecydowa- nie źle	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	17	57	13	4	10	1065
Płeć						
Mężczyźni	17	58	11	6	8	505
Kobiety	16	55	15	2	11	560
Wiek						
18-24 lat	10	59	18	3	10	152
25-34	10	62	15	4	10	187
35-44	13	62	11	4	10	219
45-54	18	58	12	5	7	199
55-64	23	53	14	3	7	135
65 lat i więcej	28	43	11	3	15	172
Miejsce zamieszkania						
Wieś	16	53	15	3	13	392
Miasto do 20 tys.	15	61	14	2	8	128
20 - 100 tys.	15	60	13	2	9	223
101 - 500 tys.	17	58	13	5	7	196
501 tys.i więcej mieszk.	21	55	6	8	10	125
Wykształcenie						
Podstawowe	15	54	15	2	14	325
Zasadnicze zawodowe	16	58	12	5	9	309
Średnie	18	59	12	3	8	344
Wyższe	17	50	18	6	8	87
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	9	50	17	13	11	67
Prac. umysł. niż. szczebla	16	60	13	3	8	102
Pracownicy fiz. - umysł.	11	71	13	0	5	97
Robotnicy wykwalifikowani	13	63	9	4	11	104
Robotnicy niewykwalifik.	25	52	9	3	11	52
Rolnicy	14	57	13	5	11	53
Pracujący na własny rach.	15	56	12	2	15	43
Bierni zawodowo						
Renciści	20	57	11	3	10	130
Emeryci	27	45	13	3	12	212
Uczniowie i studenci	5	61	19	5	9	72
Bezrobotni	14	59	17	5	6	87
Gospodynie domowe i inni	7	61	17	6	10	46
Pracuje w:						
sferze budżetowej	17	58	14	2	9	98
sekt. państw., publicznym	15	61	16	3	4	132
sp. właśc. pryw. i państwa	10	63	8	9	10	79
sekt. pryw. poza rolnict.	14	63	9	4	11	192
prywatnym gosp. rolnym	15	57	12	3	13	60
Dochody na jedną osobę						
Do 275 zł	14	55	16	5	9	225
276 - 399	19	60	11	1	10	156
400 - 549	19	56	13	4	8	214
550 - 799	27	53	10	2	7	139
Powyżej 799 zł	20	52	14	7	7	111
Ocena własnych war. mater.						
Źłe	16	55	15	4	10	375
Średnie	16	57	15	4	8	457
Dobre	18	59	8	3	12	232
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	15	53	13	6	11	64
Raz w tygodniu	16	57	15	3	9	592
Kilka razy w miesiącu	12	60	13	4	12	157
Kilka razy w roku	22	58	10	3	7	164
W ogóle nie uczestniczy	22	49	8	8	14	88
Poglądy polityczne						
Lewica	31	57	7	2	3	262
Centrum	17	62	10	4	7	288
Prawica	10	53	22	7	9	255
Trudno powiedzieć	9	54	14	3	21	259

Tabela 6. Jak by Pan(i) ocenił(a) działalność Senatu?

(%)

	Zdecydowa- nie dobrze	Raczej dobrze	Raczej źle	Zdecydowa- nie źle	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	1	34	34	10	21	1065
Płeć						
Mężczyźni	1	37	33	13	15	505
Kobiety	1	31	35	7	26	560
Wiek						
18-24 lat	0	34	36	13	17	152
25-34	1	32	45	7	15	187
35-44	1	35	35	8	20	219
45-54	2	33	34	14	17	199
55-64	3	41	26	10	21	135
65 lat i więcej	2	31	24	10	34	172
Miejsce zamieszkania						
Wieś	1	30	37	10	22	392
Miasto do 20 tys.	3	40	34	8	15	128
20 - 100 tys.	2	37	32	8	22	223
101 - 500 tys.	0	37	36	11	15	196
501 tys.i więcej mieszk.	1	33	24	14	28	125
Wykształcenie						
Podstawowe	0	28	31	10	30	325
Zasadnicze zawodowe	1	31	41	8	18	309
Średnie	2	42	31	9	16	344
Wyższe	1	35	31	18	14	87
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	0	38	27	21	14	67
Prac.umysł.niż.szczebła	3	38	36	10	13	102
Pracownicy fiz.-umysł.	2	35	51	7	6	97
Robotnicy wykwalifikowani	0	28	37	8	27	104
Robotnicy niewykwalifik.	3	40	32	9	16	52
Rolnicy	0	21	48	9	22	53
Pracujący na własny rach.	2	47	20	8	23	43
Bierni zawodowo						
Renciści	0	27	29	10	33	130
Emeryci	3	33	27	11	27	212
Uczniowie i studenci	0	39	33	14	15	72
Bezrobotni	0	38	42	1	19	87
Gospodynie domowe i inni	0	37	30	15	18	46
Pracuje w:						
sferze budżetowej	0	32	44	15	8	98
sekt. państw.,publicznym	4	40	31	9	15	132
sp. właśc. pryw. i państwa	1	36	41	7	15	79
sekt. pryw. poza rolnict.	1	34	32	12	20	192
prywatnym gosp. rolnym	2	22	44	3	29	60
Dochody na jedną osobę						
Do 275 zł	1	32	41	8	18	225
276 - 399	2	28	36	8	25	156
400 - 549	2	39	37	7	15	214
550 - 799	2	43	27	6	22	139
Powyżej 799 zł	0	38	25	19	19	111
Ocena własnych war. mater.						
Źłe	2	25	38	15	21	375
Średnie	1	36	33	7	22	457
Dobre	1	45	29	7	17	232
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	0	46	29	11	14	64
Raz w tygodniu	2	36	34	8	20	592
Kilka razy w miesiącu	2	26	33	10	29	157
Kilka razy w roku	1	32	38	9	21	164
W ogóle nie uczestniczy	0	29	31	24	17	88
Poglądy polityczne						
Lewica	1	31	41	15	12	262
Centrum	0	35	39	10	16	288
Prawica	4	51	23	7	15	255
Trudno powiedzieć	0	20	32	7	40	259

Tabela 7. Jak by Pan(i) ocenił(a) działalność Sejmu?

(%)

	Zdecydowa- nie dobrze	Raczej dobrze	Raczej źle	Zdecydowa- nie źle	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	1	29	43	11	16	1065
Płeć						
Meżczyźni	1	31	44	14	10	505
Kobiety	1	28	42	9	21	560
Wiek						
18-24 lat	0	29	49	11	12	152
25-34	0	30	49	11	10	187
35-44	0	34	44	9	14	219
45-54	1	29	43	14	13	199
55-64	2	30	36	13	20	135
65 lat i więcej	2	24	36	10	28	172
Miejsce zamieszkania						
Wieś	1	26	42	12	20	392
Miasto do 20 tys.	0	34	45	11	10	128
20 - 100 tys.	1	29	44	8	18	223
101 - 500 tys.	0	31	47	13	9	196
501 tys.i więcej mieszk.	1	33	37	14	15	125
Wykształcenie						
Podstawowe	1	23	40	12	24	325
Zasadnicze zawodowe	1	27	45	10	17	309
Średnie	1	36	43	12	9	344
Wyższe	1	35	46	11	7	87
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	0	36	41	16	7	67
Prac. umysł. niż. szczebla	1	37	49	8	6	102
Pracownicy fiz. - umysł.	0	38	52	6	4	97
Robotnicy wykwalifikowani	0	24	44	12	21	104
Robotnicy niewykwalifik.	3	39	35	8	15	52
Rolnicy	1	10	58	14	18	53
Pracujący na własny rach.	0	34	49	4	14	43
Bierni zawodowo						
Renciści	1	25	35	14	25	130
Emeryci	2	23	40	12	24	212
Uczniowie i studenci	0	34	39	18	9	72
Bezrobotni	0	32	47	7	14	87
Gospodynie domowe i inni	0	37	37	14	12	46
Pracuje w:						
sferze budżetowej	0	34	49	9	8	98
sekt. państw., publicznym	1	38	42	12	7	132
sp. właśc. pryw. i państwa	1	33	44	11	12	79
sekt. pryw. poza rolnict.	0	32	45	11	12	192
prywatnym gosp. rolnym	2	12	54	7	25	60
Dochody na jedną osobę						
Do 275 zł	0	25	48	11	16	225
276 - 399	1	28	45	9	17	156
400 - 549	1	31	45	9	14	214
550 - 799	1	38	39	7	15	139
Powyżej 799 zł	0	34	42	15	9	111
Ocena własnych war. mater.						
Źłe	1	19	47	16	16	375
Średnie	1	31	41	8	19	457
Dobre	1	42	39	9	9	232
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	0	29	46	11	13	64
Raz w tygodniu	1	31	42	10	16	592
Kilka razy w miesiącu	0	28	40	12	20	157
Kilka razy w roku	1	29	50	9	12	164
W ogóle nie uczestniczy	0	22	39	25	14	88
Poglądy polityczne						
Lewica	0	26	51	15	8	262
Centrum	1	30	44	12	14	288
Prawica	2	45	36	9	9	255
Trudno powiedzieć	0	17	41	9	32	259